

Lis
ste
rea
vy
a l
Pe
dn
po
me
ně
bo
zá
ve
tu
ka
ko
z i
pč
kr
sk
a i
-n
ro
vl

Byl jednou jeden muž jménem Luís,⁹ slepý na levé oko, který zůstal přinejmenším tři nebo čtyři týdny na nábřeží v Alcântaře: seděl na rakvi s otcovými ostatky a čekal, až mu z další lodi vyloží zbytek zavazadel. Odevzdal přece přistavním dělníkům, jednomu opilému portugalskému seržantovi a zaměstnancům celnice dekret na byt i peníze, které měl u sebe, viděl je zvedat do karaky chystající se vyplout svoji lednici, sporák a starý chevrolet se škytajícím motorem, ale odmítl se přes zákaz obtloustlého majora (Na to ani nepomysli, že by sis to harampádí vzal s sebou) odloučit od urny, rakve s ozdobnými madly a krucifixem na víku, již vlekl po palubě před užaslými zraky velitele, který zapomněl na nonius, zvedl hlavu zmámenou výpočty a podíval se na něho v okamžiku, kdy muž jménem Luís mizel v podpalubí a vzápětí ukládal mrtvého pod lůžko, jak to jiní cestující učinili s koši a kufry. Potom se natáhl na pokrývku, podložil si týl dlaněmi a bavil se pozorováním pavouků pečlivě spřádajících své sítě a říje krys na stropních trámech pokrytých kraby a vilejší a snil o noční naruči černošek potřebných lásky. Během druhého oběda se seznámil s milovníkem mariáše a jiných karetních her

v důchodu a s jednorukým Španělem jménem don Miguel de Cervantes Saavedra, který v Mosambiku prodával losy, bývalým vojákem, jenž psal na volné listy v diáři a na každý kus papíru, který kde našel, román nazvaný bůhvíproč *Quijote*, když přitom každý ví, že Quijote je jméno koně pro překážkové dostihy, a tak vždycky v podvečer vytáhli rakev a na jejím lakovaném víku mastili karty, přičemž se snažili vyhnout se krucifixu, protože to kazí hru, pak nechodí sedmy, zvedajíce nohy ve stěvících s přezkami pokaždé, když k nim v důsledku kymáčení lodi přitekly zvratky sousedů a dosáhly hloubky jedné pídě, což je přimělo, aby s promáčenými punčochami chytli madla rakve, neboť jinak by jim mrtvola odplula ve splašcích, v nichž plavali humři, odnášejících s sebou spodky i esa z rozhodující hry.

Ten muž jménem Luís žil s otcem v Cazenze, až jednou na starého vystřelila patrola, a tak když ho spoluhráči domina přinesli zabaleného do rozedraného prostěradla, z něhož mu čouhal jen pramen zrzavých vlasů, položili ho na stůl prostřený k večeři, na příbory a talíře, načež se začali dohadovat o nejvyšší dubletě, sešel Luís dolů uličkou až k pohřební službě poničené granátem, vstoupil dovnitř roztráštěnou výlohou a vybral si jednu rakev z mnoha dalších, které v obchodě zbyly, neboť těla se rozkládala na náměstích a v ulicích, aniž se jimi zabýval kdokoliv kromě toulavých psů a zlodějů, kteří kradli hadry. Vyklopil zesnulého dovnitř, přičemž ho zapomněl vybalit z prostěradla, políbit ho, obléci do svatebního obleku a ostříhat mu nehty, zašrouboval víko a následujícího rána naložil rakev spolu s rancem prádla a hrncem brambor na trakař a zamířil

do doků, aby nastoupil na loď plující do království. Jakmile zvrátky dosáhly hloubky dvou pídí, přivázal rakev motouzem na vánoční krocany k nohám lůžka, aby se mohl vyspat, i když cítil, jak nehmotný otec pluje v jeho snu a skulinami v dřevě ořešáku ho volá rozechvělým hlasem mrtvých. Když přistáli v Lisabonu, jednoruký voják i důchodce mu pomohli vynést rakev, jíž chyběla držadla i kusy černého flóru, na kraj přístavního mola, a za kvílení jeřábů, jež připomínalo nárek nevěsty, kručení korvet a křiku albatrosů, kteří se na nebi srocovali, podráždění starcovým octovým pachem, vytáhl důchodce z kapsy karty na poslední hru. Po třináctém srdcovém trumfu se prodavač losů zvedl, Buenas noches, pánové, musím odjet do Španělska dokončit svoji knihu, dokážu udělat korekturu, jediné když mi bude na polštář svítit to cikánské madridské slunce, slibuji, že každému z vás pošlu poštou jeden podepsaný výtisk, a v tu chvíli s překvapením zjistili, že z přístavu zmizeli lidé i zavazadla: zbylo tam šero, jeden umučený dezertér, vystavený na jakémsi pódiu pro poučení lidí i potravu krkavců, a rozsvícená lampa v záchranné stanici na pláži či v nějaké námořní kanceláři, jedné z těch, jimiž ministerstvo rybolovu, infant Mořeplavec a soudní policie osázeli celé pobřeží směrem na jih od Lisabonu, aby měli pod kontrolou jak pašování hašiše, tak i manévry vlámských bukanýrů. Zabarvení vln tříštících se o kámen se změnilo, nyní zprůsvitnělo a zjemnělo jako tón tvých očí. Důchodce nelítostně vyhrál sto devětačtyřicátou hru, když už ani nedokázali rozeznat barvy karet a jejich hlavy odhadovali zklamanou ozvěnou

v duši, pročež sbalil karty, rozloučil se a odešel, lamentuje, aby potlačil dojetí, že s takovými parťáky, co ani nejsou šont spočítat body, nemůže mít člověk z výhry žádnou radost. Muž jménem Luís dál celou věčnost pozoroval hráče vzdalujícího se opatrnými krůčky prohnanych znalců náhody, dokud se jeho tmavá silueta nerozplynula v temnotě za řadou keřů rovnoběžnou s kolejemi a nezmizela v osvětleném chaosu města. A potom si sedl na rakev, aniž si všiml, že mu voda sahá k nohám, vnímal jen supění řeky, jež se vzdalovala a přibližovala a do níž ústily splašky Lisabonu spolu s bukolickými sonety básníka Francisca Rodriguese Loba,¹⁰ sebevraha, kterého vylovili z Teja v síti jako rybu s vousky. Rackové a luňáci se uchýlili na téměř dokončené římsy kláštera Jeronymitů, do něhož armáda přenesla slavně skromný plamínek neznámého vojína, vyjeveného venkovského prostáčka, který byl vržen do francouzského bahna a německých plynů první světové války, a uvolnili tak místo netopýrům velikosti koroptví, kteří během dne v poklidu spali pod oblouky rajského dvora s jezírkem uprostřed, určeným pro malou Sirénu, již Bartolomeu Dias¹¹ slíbil králi přivést ze své další cesty, jakmile zazní za svítání z útesů zpěv tritónky mámicí námořníky. Posunující lokomotivy oddělovaly muže jménem Luís od budov na břehu posazených šikmo na dlažbě strmých uliček jako karaky obléhající město v mechu chaluh Teja. Jednou či dvakrát kolem něho prošel pobřežní strážný s karabinou a v pruhované uniformě, jakou mají ti Švýcaři, co chrání papeže, a s cigaretou, přičemž morseovka, kterou vysílal její hořící konec, odpoví-

dala zakódovanému světelnému znamení pašeráků, a vedla tak do armádou nastražené pasti falešné marocké traulery napané italskými likéry a opiovým mákem. Vzduch byl cítit vedrem a odpadky, cáry novin se občas zvedly z chodníku brízou zpráv. Vymočil jsem se ve stínu kamionu naloženého ovocem, a zatímco jsem si rozepínal poklopec a vzduch se barvil libou vůní broskví, vzpomněl jsem si na Loandu v šest večer, ve chvíli, kdy čadící loďky rybářů vyplouvaly na moře a pomalu mizely mezi kmeny palem. Při močení jsem myslel na hluchoněmého hodináře se zornicemi jako Charlot obklopeného stovkami zuřivých kukaček, který deset metrů od mého zaměstnání opravoval mikroskopické pružinky, a také na dona Miguela Cervantese de Saavedra, který na nás občas vykřikoval podivné epizody o jakýchsi dulcineách a větrných mlýnech, dodáváje celý vzrušený, přičemž lovil v kabátu tužku, To použiju ve své knize, to dám do své knihy, a myslel jsem i na toho důchodce s kartami, který kusy hadrů a stearinem ze svíčky ucpával praskliny v rakvi a vždycky se uvelebil vedle mě na lůžku, aby mi ukázal staré fotografie nalepené ve školním sešitu, To jsem já na koni z papírmaše, když mi byly čtyři, Tady jsem ten třetí zleva na vojně v Tancos, A tady mě vyfotil můj bratr Paulo, když jsem objevil cestu do Indie, Ale tahle je legrační, podívejte, tady jsem s kolegy z oddělení vinět v pivovaru, když mi dali jako dárek pero se zlatou špičkou a zarámovaný diplom dole s cedulkou a podpisy ode všech, Hej, Gamo, to je ale škoda, že už tu nebudeš dělat, na důchodce, který rozvláčně vyprávěl nekonečné epizody ze svého

mládí ševce ve Vila Franca de Xira, v kraji, kde Tejo jako falešný hráč tu ukazuje, tu skrývá podle výše záplav nafouklá břicha volů a ucpané saxofony kapely z altánu, které pak při ústupu vyvrhne. Jeden jeho bratranec, který řídil obchod s podrážkami, mu napsal do Afriky, slíbil mu vlastní pokoj a navrhl mu, aby se stal jeho společníkem, a já, který jsem v Portugalsku neznal nikoho, jsem si zapamatoval jeho adresu, abych ho mohl navštívit o Velikonočních s taškou kukuřičných chlebů a americkými kartami s nahými ženskými na druhé straně spodků. Domočil jsem v okamžiku, kdy jedna lokomotiva vyrazila, a považuje její houkání za houkání lodi, vrátil jsem se na nábreží, nevěda, co dělat s tím břemenem, jemuž ten jednoruký s losy slíbil v jakémsi absurdním uměleckém vzmachu báseň, V Madridu slezu z koně, zavřu se doma a napíšu ji jedna dvě, to nic není, jakápak otrava, přepíšu to všechno na letecký dopisní papír a nejpozději za měsíc ji tady máš. Podrbal jsem si strupy od herpesu na uchu, odplivl jsem si do neviditelné vody v naději, že mě něco napadne, ale kde k čertu pohřbít otce, když nemám peníze ani na smuteční obřad? Kdybys byl co k čemu, ťukal si na hlavu důchodce v jednom z těch vzácných okamžiků, kdy projevil soucit a drsné přátelství, pohrávaje si se svršky, byl bys toho zesnulého zapomněl na tom stole, kde ti ho složili, když měl nehty na ruku dost dlouhé, aby sebraly karafinku s olejem, poněvadž oni se ti mrtví mužou utlouct po olivovém oleji jako sýčkové, srkají ho, mávajíce křídly, ve skladech hokynářství, ale mě ničilo pomyšlení na to, že by mohl shnít sám v Africe, se sedmi-

kráskami mezi chlupy v nose a obklopen mloky a štíry. Při sedmém chrchlu se rozednělo: chabý jas umyvadla odhaloval jeřáby, obrysy karak z Ceylonu, plamen huti v dálce a kostru toho umučeného na oltáři jeho popraviště. Luňáci a krkavci se vrátili, pobřežní strážce zmizel. Několik rybářů v pestrých košilích se usadilo deset či dvacet metrů od rakve, každý s košem a prutem, ale když během několika hodin nic nechytily, hodili své harampády do dodávky Plynařské společnosti a vyrazili přibližně stejným směrem jako pan Gama¹² a ten Španěl, přičemž při přejezdu přes koleje se třásl špatně upevněný plech kapoty, a po jejich odjezdu se vrátila noc: světla se rozsvítila, lampy člunů se pohupovaly, nedostavěná masa Jeronymitů, střežená štítonoši s halapartnami, nabyla nevídané velikosti. Strážce z předchozího večera vykoul z své cihlové úřadovny a vždycky, když se ke mně přiblížil, přezky jeho psích deček cinkaly a ztuhly mu rysy ve tváři. Netopýři, kteří očichávali lampy, hledající tropické motýly přivezené s otroky z Guineje, se omylem nořili do šefíkových odrazů vln Teja skomírajících na pláži. Automobily se ztlumenými světly, v nichž se zmítali milenci, klopily k zemi nevrle masky chladiče. Puch vycházející z rakve se stával stejně nesnesitelný jako pach dezertéra na pódiu s ptáky, kteří mu seděli na vrcholku páteře a zbytcích ramen a hýždí, a tak jsem si pomyslel, Jakmile dorazí lednice a sporák, prodám je nějakému cikánovi a koupím starému půldruha metru velkého Ježíše, vykládaného a s ozdobami, neboť od určitého věku si za života představujeme, vylepšujeme a pulírujeme ono

makabrozní divadlo vlastního pohřebního obřadu: kostelník, rodina, oznámení v časopisech, zájem sousedů, počet kytic a litry slzí. Pomyslel jsem si: I kdybych měl zaplatit za to, aby ho oplakávali. Pomyslel jsem si: I kdybych si měl koupit tmavé brýle a obrovský kapesník, jakým mávají emigranti při loučení, abych mohl předstírat, že pláču. Pomyslel jsem si: I kdybych si měl najmout žebřáky, kteří na kostelních schodech přehnaně bědují, že hladovějí, aby hráli švagry, když vtom strážný, poté co se marně snažil kopnout do zježené hedvábné srsti jednu kočku popošel příčně jako langusta a přendal si zbraň z jednoho ramene na druhé:

„Co je tamhleto?“ zeptal se.

Teprve v tu chvíli jsem si uvědomil, že kromě krtonozek a cikád v temnotě, jejichž zpěv se podobá bzukotu pajetek nespavosti, kromě měkkýšů na úponách a jediného tónu bez ustání opakovaného harfou lanoví cvrká cvrček: to se rozumí, že nikoliv v hustotě noci, nýbrž na jedné zakotvené loďce, jedné z pramic sběračů chaluh a nemocných mořských plodů, které plují několik sáhů a jsou ovládané muži ve vyhrnutých kalhotách, vyzbrojenými podběráky a kbelíky. Občas nad vodu vyskočila třpytící se ploutvička a hned se zase zanořila. Domy, zdvojené vzhůru nohama, jejichž terasy zdobily truhlíky s trsy karafiátů, stoupały a klesaly směrem k Lisabonu. Strážce se dotkl rakve špičkou boty a zjišťoval:

„Tohle svinstvo patří vám?“

Když lokomotivy za úsvitu houkají, byť zdálky, působí to, že jsou tak blízko, že je možno přitisknout si je k hrudi.

A stejně tak ostatní hluky. I ticho. I pachy. I hlasy ševelící na kilometry daleko: všechno blízké, zřetelné, průhledné a křehké, skleněné. Včetně mostu přes Tejo a světlušek kamionů poletujících po vozovce.

„Čekám tady na parník a potom ji odvezu,“ řekl jsem. „Je v ní můj mrtvý otec, zabalený do prostěradla.“

V Africe poseté pamětními sloupy s datem objevení, troskami karavel a brnění zesnulých dobyvatelů se sýčkové stavěli doprostřed cest a nechávali se přejet auty, sýčkové se žlutýma očima jako ty ploutve nad vodou a ty světlušky kamionů: vždycky jsme je uviděli příliš pozdě, troubili jsme, ale do předního skla narazil chumel šedých per, podobných spíš vlasům než peří, a umíral za námi, ztrácel se v lánech spících slunečnic, po nichž bez ustání poklusávali divocí osli. Tady na rozdíl od Afriky můj nos nenasává vůně a neraduje se, tam mé nohy znaly místa, kam kráčely, ruce se snadno učily poznávat předměty, dýchali jsme tam vzduch čistší než kostelní plátna, dokud v občanské válce nezasáhla kulka mého starého otce a já se neschoval do podpalubí s tím důchodcem a s tím jednorukým s větrnými mlýny, a ty vůně a zvuky temnoty se pro mě staly cizími, neboť neznám tohle město, neboť neznám tyhle uličky a jejich klamné stíny, protože teprve slabikuji jeho přístav a traulery, přítomné ve dne a nepřítomné v noci, nemluvě o krkavcích a raccích, rozdrážděných vlhostí zesnulého a klovajících do krucifixu ve snaze dostat se k rozkládajícímu se masu ukrytému pod lakovaným vikem rakve.

„Mrtvola?“ zeptal se desátník nedůvěřivě. „Mrtvola nebo americké cigarety, kamarádíčku? Gitanky, Marlbo-

ra, anýzovka, francouzské parfémky, vermut a nějaký ten japonský tranzistorák, co? Vy mi chcete tvrdit, že v tom převážíte mrtvolu?“

Odhodil nedopalek cigarety a světýlko se chvilku toulalo nocí, než zhaslo v Teju. Přejezd začal houkat se zběsilostí budíků vyburcovaných ze spaní a za keři se míhaly světelné čtverce oken rychlíku v deset, který odvážel dělníky pracující na stavbě kláštera Jeronymitů do předměstských čtvrtí bez elektřiny a vody, v nichž na nárožích vyřvávají opilci a feny svůj hněv. Dva strážní, které jejich velitel přivolal píšťalkou, přenesli rakev do cihlové kanceláře, v níž stály rozbité kancelářské stoly opřené o stěny a staré kovové pořadače, na nástěnce byly přišpendlené služební příkazy a seznamy zmizelých lodí a vlevo visela zarámovaná fotografie prezidenta republiky, hledícího vstříc věčnosti oním tupým vizionářským pohledem hrdinů. Když strážní sedící na bobku odšroubovali víko, rozmáčkli vrstvu stearinu, jímž byla urna opatřena, a nožikem rozpárali krajky látkové vycpávky, zvedl se z rakve průvan čpavku a prezidentova ústa na portrétu se zkřivila, jako by ho bolely zuby, ve stejné grimase, s jakou po mnoho let vysedával v základní škole nad břídlícovou tabulkou s násobilkou.

„Přísahám, že jen co přirazí parník s mými věcmi, koupím mu pořádný náhrobní kámen,“ ujišťoval jsem je.

Velitel si pod lampou čistil nehty sirkami, bez čapky víc obnažený, než kdyby se svlékl do naha, a podobal se sběračům chaluh při odlivu, ač měl na sobě kamaše a pás s náboji určenými k vraždění úhořů v řece. Nebo netopý-

rů. Nebo vlaků. Nebo věže bojující s Kastilci. Nebo mého otce, který v Loandě spolkl svoji kulku a pomaloučku se měnil v kaši vnitřností.

„Do prdele,“ prohlásil znechuceně jeden ze strážných, zacpává si nos cvilichovým rukávem, „tak se na to japonské rádio mrkněte, pane veliteli.“

Jedna lokomotiva projela zběsile kolem záchranné stanice pro ztroskotance, srazila pořadače i židle a ti tři na mě teď hleděli zpoza jednoho cípu lajntuchu s úžasem panny, pročejž jsem postoupil o krok směrem k nim s pokorným omluvným úsměvem:

„Byl bych vám vděčný, kdybyste mohli víko zase přišroubovat: já si totiž při čekání na tu svoji loď nemám na co sednout.“

Penzion Apoštol z Indie nestál na náměstí Svaté Barbory, jak je ujišťoval státní sekretář, nýbrž na svahu terénu ztraceného za zástavbou, kdesi mezi italskou ambasádou a Vojenskou akademií. Byl to polozřícený dům mezi polozřícenými domy, před nimiž na nezastavěné ploše pokřikovala tlupa vagabundů povalujících se na plachtách kolem nemocného kozla. Zeptal se na adresu mulata s tajemným pohledem, kluků přehrabávajících se tyčí v odpadcích a jednoho alkoholika objímajícího zrezivělou kotvu, který unikl nebezpečí vzdálených moří, a oni klopýtavě obcházeli prkna lešení, ohořelé zdi, zkroucené kusy betonu, zbytky zdi a schodiště k neobývaným bytům, po nichž v noci klouzala v otvorech pro okna světla od navigace. Hejno hrdliček polekaně vzlétlo z pahýlu jedné střechy a ve vějířovité formaci se zanořilo do nebe komínů. Dole v Potoční ulici, v níž se kopala kanalizace a provoz blokoval housenkový pás, stály vedle sebe krámky s drobným železářským a galanterním zbožím vetších majitelek, bary s prostitutkami a malá prohnaná hokynářství, kolem nichž se rojili dělníci se svíci šnapsu zapálenou ve svícnu ruky. Z kanálu vyběhla krysa lesklá od brilantiny, běžela podle

António Lobo Antunes

Návrat karavel

Z portugalského originálu *As Naus*
přeložila a poznámkami opatřila Marie Havlíková

Odpovědný redaktor Jakub Marek

Obálku navrhl Michal Houba

Sazba Marie Nováková, BM

Vytiskla tiskárna Centa s.r.o., Vídeňská 113, Brno

Vydalo nakladatelství Garamond

jako svou 593. publikaci

Vydání první

Stran 232

Praha 2018

www.e-garamond.cz

tunes

spisova-

2007 nej-

ugalským

, Camõe-

e Salaza-

nským

ngole.

lní politi-

ými téma-

rtugalska

pracoval

ale brzy

tuře. Žije

el román

putování sem a zase zpátky, z jedné fronty, v níž popřeli to, co mi předtím potvrdili, do jiné, kde potvrdili to, co předtím popřeli, mi nakonec s výrazem lítosti ukázali jakýsi seznam s mnoha jmény, daty a poznávacími značkami státních zaměstnanců a řekli mi, ukazující špičkou propisovačky, Tady je, no jen se podívejte, víc než před měsícem tenhle ptáček odletěl do Lisabonu, takže když jsem se vrátila ke své chatrči, ani jsem nevešla dovnitř, opřela jsem slunečnick na ochranu proti mrholení o palmu, dokulhala jsem, protože mě tlačily boty, až k okraji pláže, ale nemyslela jsem na nic, nic jsem necítila a ani si nic nepředstavovala, hledajíc sylfidy, které plavou mezi trupy lodí.

Muž jménem Luís dál psal na esplanádě kavárny na nádraží Svaté Apoleny nad toutéž minerálkou oktávy své básně a občas upřel prázdné oko, jež jako by vidělo dozadu, směrem k nosičům šourajícím se drobnými krůčky pod tíhou obrovských kufrů či drogovým dealerům plížícím se při zdi u novinového stánku, když číšník s propisovačkou znovu nastoupil směnu poté, co se v kuchyňce vyzdobil svými žlutými knoflíky. Stropní vikýř se zatemňoval jako průběh lásky, nejprve byl prašný a narůžovělý, stejné barvy jako řeka tam venku, a posléze černočerný a jeho naprostou černotou jen tu a tam probleskovala rozmazaná světýlka pomyslných lodí podobných přízračným aeroplánům vydaným napospas větru. Rychlík z Madridu přistál s výbuchem horké páry, čumákem vyfoukl vroucí vodu a z poslední koleje vyrazil nekonečně se vlekoucí nákladní vlak s volskými rohy z Minha a nozdrami mul u okének vagónů. Zelené světlušky taxíků znovu začaly ohraničovat temnotu a čekaly s neuvěřitelnou trpělivostí pavouků s nastartovaným motorem. Časopisy v kiosku přinášely pod titulem Golf je moje jediná vášeň exkluzivní rozhovory s bývalým místokrálem z Indie Afonsem de

Albuquerque, doplněné jeho fotografií u krbu s dobrmanem u nohou v jeho vile v Estorilu. Číšník, již s ubrouskem přes ruku, otřel jeden či dva stolky, urovnal židle, nařídil neviditelnému otrokovi skrytému za hradbou jogurtů a osvěžujících nápojů na pultu, Dej mi čaj a rýžový dortík a fofrem, a když prošel těsně kolem muže jménem Luís, podrážděně nasál pach papundeklové krabice, v níž zbytek otce páchl po fermentaci prádla v truhlách, a zmizel směrem k prodavači zapalovačů a amerických cigaret, přivolán zdviženým prstem jednoho zákazníka.

Noc však ještě nenašla to správné místo, kam by položila své tajemné předměty z temnot a své zářivky, děsivé stíny a umělé slunce kovových lamp, nervózně hledala sebe sama a světly mrkala na betonovou zem. Toho využili čističi bot, kteří se vrhli na bázlivé, zdráhavé kotníky, i žebráci v pláštích, jež jim plandaly na dlouhých spodkách, v devět večer ojedinělí, lovili čilou rukou na nábřeží rozšlápnuté špačky; podezřelá individua přemísťující se od Intendente do Alfamy a pronásledovaná udavači a policisty, se zastavovala na nádraží, aby povečeřela masové či krevetové taštičky. V jedenáct, kdy pivní pěna Teja dosáhla výše očních víček, a to, co zbylo ze starcova těla, prodělalo kataklyzma záchvěvů, než se v pilinách krabice zklidnilo, se číšník před ním zastavil s tácem balancujícím na dlani, na němž stály limonády ze šťávy netíku, a z výše svých vyznamenání z mastnoty na saku se mě zeptal, aniž věnoval jediný pohled mé básni, Není tohle náhodou moje propisovačka?, na což jsem já odpověděl že ano, aniž jsem přerušil své rýmy, protože mě zrovna napadl

dost dobrý obraz, a ani ne o půl hodiny později už seděl u mého stolu a stěžoval si na ten život na hovno, člověk si houby vydělá, však si to umíte představit, a ještě jde všechno na daně a srážky, zahořklý chlápek středního věku, radioamatér, který bydlel v Horní Čtvrti s manželkou, pěti potomky a invalidním tchánem, jenž trávil dny na kanapi před oltářem s obrázky svatých a s houní na kolenou, Neumíte si představit, jak hrozný mám osud, a když jsem mu chtěl odpovědět, vzteky bez sebe, že mi kazí epopej, kruci, každý máme svoje problémy, já se třeba nemůžu zbavit svého otce, kterého s sebou vláčím, ty kosti či to, co z nich zbylo, potichoučku zakňučely a vyděsily toho chlápka jménem Garcia da Orta,⁴⁵ Moc mě těší, narodil se v Manteigas a pěstoval si na balkonu léčivé byliny, až zděšeně ucouvl (Děláte si ze mě srandu, nebo co?), upíraje s hrůzou oči na starcovy stehenní kosti.

Žena v zástěře zamkla novinový stánek a odešla, žebřáci ležící v čekárně si ustlali pod hlavu polštáře z novin, lucerny lodí se chvěly na vodě a já jsem strčil propisovačku i oktávy do kapsy a jal jsem se číšníkovi vyprávět o kanonádě v Loandě a vysvětlovat, jak to bylo se zesnulým otcem, naservírovaným na jídelním stole, s rakví v Alcântare, s pobřežními strážci s puškou, a abych ho uklidnil, vybídl jsem ho, aby si sáhl na obal na pilinách a na mrtvého v tekutém stavu, načež mi ten radioamatér, už klidnější, navrhl, Tak mi ho, místo abys ho pohřbil, prodej jako hnojivo, začal jsem doma pokusy s projímadly v nočníchích z pokoje mého tchána, každou sobotu mu naliju do chřtánu lžičku rozemletých lodyh, ale až doteď

z toho nic nebylo, jen takové kozí bobky na prostěradle a nic víc, dokud se tomu mizerovi střeva neuvolní, nebudu mít klid.

Když Garciovi da Orta skončila v sedm ráno směna, když noc pomaloučku zvedla kotvy, aby zatemnila jinou zemi, vzal mě do skrýše v kuchyňce, pověsil tam sako s knoflíky a skvrnami a vyměnil je za bundu z umělé krokodýlí kůže, takovou tu, co se po druhém vyprání srazí, otevřeli jsme krabici i její guanové aroma, odstranili jsme piliny a tak, jak to dělají v lékárnách, jsme pomocí střenky nože na ryby přelili otce do láhve od mléka, chrupavky, šlachy, články prstů, vodnaté kousky masa, zubní protézu v dobrém stavu, kterou jsem si schoval do kapsy na dobu, až budu stejně starý, budu mít stejně propadlé tváře jako on a budu nucen cucat kuřecí křídla pomocí potupného brčka. Když jsme s láhví v podpaždí došli na náměstí před nádražím či na něco, co mi tak připadalo, viděl jsem jen vlhkost racků, kastilské špiony pod zásobovacími kamiony u řeky a desítky velmi vážných Fernandů Pessou s brýlemi a knírkem, kráčejících do svých zaměstnání účetních v budovách z doby markýze Pombala s fajánsovými římsami, rozhlodanými rakovinou červotoče a lakovanými šváby, podobajícími se svatebním střevícům s tykadly.

Garcia da Orta bydlel v Severní ulici v třípokojovém bytě v posledním patře domu s hokynářstvím v přízemí, kam doléhal ranní ruch sousedů i štěkot psů od náměstí se sochou. Moře místní tušili mezerami mezi hrdličkami a hrou člověče nezlob se v skrytých uličkách s melancholickými redakcemi novin a restauracemi, kde se kdysi

zpívalo fado a nyní se v nich nacházely sklady všelijakého odpadu. Vylezli jsme nahoru po schodech, klopýtající o zápach večere z předchozího dne v podlažích obyvatelných švadlenami, až jsme narazili na osobu v županu obklopenou asi deseti děcký, na strašlivé rádio, v němž praskaly vzdálené hlasy, a na starce spícího na roztrhané podušce, obloženého truhlíky s květinami, jež ho dusily s pomalou rostlinnou lstivostí, roztahovaly se po celém bytě a vytlačovaly nábytek, děti i plynoměr ven okny až k vyvolávání prodavaček na ulici.

Jen stěží jsme se prodírali hustou atmosférou aromatických listů určených k léčbě zácpy, elefantíazy, mužské sterility, katalepsie, křečových žil i konvergentního strabismu. Chlupaté chapadlo, vysoce účinné v případě spalniček, si vždycky pospíšilo, aby bylo u stolu dřív než vidlička na brambory k obědu, červené tyčinky nasávaly s lehkým srknutím šťávu z masa, masožravé tulipány na infuze proti zánětu dutin musely být přivazovány ke květináčům, aby nepozřely lidi. Občas v rádiu zabzučel sténavý šepot přicházející z Kanady či Macaa, poslouchám, Haló P34, haló P34, tady JS90, příjem, přepínám, a tu Garcia da Orta okamžitě přestal vysvětlovat, jak pěstuje jedno zvláštní jádérko, jež má moc skoncovat s utrpením mozolů na nohou, vybavil se mačetou a helmou s hledím a odcházel směrem k přístroji, prosekávaje se houštím šlahounů, jež dokázaly zbavit pleť nežitů, černých teček a svědění různého druhu. V tu chvíli jsme my ostatní náhle odložili lžice, přestali jsme jíst polévku a propadali trudnomyslnosti, některé děti vzlykaly a vinuly se k matce, ta mávala k léčivému lesu

kapesníčkem na rozloučenou, abychom po několika hodinách s úlevou uslyšeli nesynchronizovaný sled praskání a řev přeživšího radioamatéra, přesvědčivě prohlašujícího, Tady P34, P34, příjem, přepínám.

Muž jménem Luís dostal v Severní ulici postel výměnou za láhev od mléka s otcovými ostatky a pomalu si zvykal nejen spát nalepený na sporák těsně u kachlíků kuchyně, v níž léčivé byliny tišily, klapající zuby, svůj nezkrotný apetýt v odpadkových koších, do nichž nořily své stoličky, polypy a kořeny, ale zvykal si i na neznámé lidi z Koreje či Bulharska rozmlouvající v kódech s číšníkem, který na nádraží roznášel netíkovou limonádu, o nových karburátorech automobilů z Tokia či o programu Sofijského lidového baletu v nové sezóně. Jeho manželka ráno plácala drzé keře, které jí bránily ve vaření, neboť jí vypily vodu z rýže, a jakási liána popadla náhodně jedno z dětí a zmizela s ním v houbovitém listoví. A muž jménem Luís zalil květináče kapkou otce a poté vycházel na ulici a naslouchal vražednému dohadování prodavaček ryb, jež zuřivě otvíraly obrovské huby, podívoval se hrdě chůzi cikánů, kteří za sebou táhli po kamenné dlažbě ulice své vozy s křiklavou bídou, nebo pohlížel shora z Rozmarýnové ulice na kolébání karavel dole u Cais do Sodré. Pokračoval v psaní své epopeje v poklidné cukrárniče na náměstí Královského prince, v němž plešatí vdovci prosycení cudnou nostalgií usrkávali citronový čaj na svá věčná nachlazení, zatímco já jsem nad fazolovými dortíky a se sklenkou Martini u svého vousu psal o bouřích a sněmech bohů, nevnímaje ani jejich kašel, ani úporné prodavačky ryb.

Když jsem se cestou domů přiblížil k Severní ulici, slyšel jsem už od náměstí s mojí sochou i přes hluk motorů z kovodílen, svištění hadru čističů bot a truhlářských kladiv lunární otřesy, jimiž glycynie, neomylně blahodárně působící při těžkém trávení, bojovaly s prkny balkonů, lačnice po vejcích hrdliček zapomenutých na střeše, a vzápětí radostné vytí, jímž Garcia da Orta vyjadřoval naději na vyléčení z planých neštovic jednoho polského spoluhlavčího, jež se však díky vzdálenosti smrsklo na pár podivných zamumlání. Botanikova paní nám nandala na talíře porce eintopfu z masa a zeleniny, které z poloviny zhlty fialky specializované na výhřez dělohy a zatemněný rozum, a sama se krčila u jednoho rohu stolu ze strachu ze špenátů s páchnoucím dechem a z pelargonii s papouščími zobáky a při loupání ovoce pro děti, jež přežily a unikly hladovým rostlinám, odpovídala chromému, který jí ze sousední místnosti vyprávěl o zimě v Mantegas, o sněhových krystalech třpytících se na víčkách mrtvých, ač při bdění panovala kolem atmosféra jako u jesliček, o vlčích, jejichž zornice vyvolávaly děs, když běželi přes městečko, vyprávěl jí o šepotu větru v borovicích a o vulkanickém smradu zvířat v chlévě pod sednicí, vyprávěl jí o minulosti, kruci, o minulosti, který vyžadoval ponožky a tilko pod košilí, abych mohl zjistit, Alziro, jaké nadělal mrazík škody v rajčatových záhonech na zahradě, protože jen kvůli touze vidět moře jsem souhlasila, že se přestěhuji do Lisabonu a vezmu si toho blázna s rádií a semeny, když přitom moře je jen tenhle dřez se vsí tou vodou s karakami vracejícími se z Afriky, nalože-

nými zchudlými osadníky, bláznů, kteří prodávají otcův popel jako tamhleten idiot, co tam stojí jak svatý na mostě a nemá ani vychování, při jídle se celý zamastí a zapatlá, v přestávkách mezi chody deklamuje nesrozumitelné věty, které si zapisuje do bloku s fakturami, moře, sakra, tohle hnusný moře a tohle město s pachem kanálů a suti, Neboj se, táto, však uvidíš, křičela na starého, nevnímajíc manželův rádiový dialog s nějakým Maďarem, nejspozději letos v létě pojedeme tam k nám do hor.

Ale nejel a ani nemělo smysl hrozně řvát nebo si připravit na cestu dlouhé spodky s tkanicí, protože týden před odjezdem otep begonií slupla ochrnutého muže během siesty jako malinu, zatímco jedna ochočená petúnie stříhala dětem nehty. Muž jménem Luís opravoval na ubrusu z voskovaného plátna nešťastné lásky komorných a králů a Garcia da Orta ladil rádio, aby mohl komunikovat s jedním perským náboženským vůdcem, kterého obrátila na Hertzovy vlny jeho patnáctá konkubína, kmotřenka mexického konzula, s nímž vedl hovory o bordelech a vyměnil si s ním pár vědeckých pojmů úrovně středoškolských učebnic. Botanikova manželka si ještě všimla, když náhodou procházela kolem vchodu do invalidova pokojíku s košem prádla v podpaždí, okvěti žvýkajícího kostkovaný pantofel a následně spokojeného klidu trávení rostlin obklopujících prázdné křeslo, v němž zůstala uchována památka na hýždě mrtvého. Garcia da Orta, vytržený ze svého dialogu s mužem v turbanu, jenž sestával z bučení a uvzdychaného praskotu, pohrozil květinám prstem, že je rozemele na

čaj proti revmatu, a nakonec se oblékl do smutku a uspořádal paranoickou slavnost nad truhlíkem, z něhož trčely jakési stonky, jež před užaslými zraky sousedů kropil malou konvičkou. Zřízenci pohřební služby, profesionálové smutku s krejčovským metrem v ruce, odmítli naložit truhlík do pohřebního vozu se sloupky ozdobenými smutečným flórem a lékař, kterého povolali, aby vystavil úmrtní list, uslyšel, když přiložil stetoskop ke kořenům, jen tenký zvuk tajících sněhových slzí a šum větru v eukalyptech v Manteigas o jedenácté dopoledne. Takže si nakonec nechali ochrnutého, dokonale rozpuštěného v léčích na zánět středního ucha doma až do chvíle, kdy se stesk utopil v živém plotu ze slunečnic účinných na tortikolis a zlomená žebra a jeho dcera odcestovala k jedné tetě v Pinhelu s kastrůlkem s obědem na klíně zabaleným do sváteční košile zesnulého, zatímco za oknem ubíhaly platany a výstavné vily emigrantů.

Během pobytu sirotky na severu, kde se toulala po Beíře mezi pozůstatky zimy, Garcia da Orta a muž jménem Luís, nemluvě o dětech, jež jedno po druhém mizely, přijímány omějemi a nardy (jedna sazenice buganvilie se postarala o poslední, jež zhltna na posezení jako buldok), tak trpěli hladem nuzných bezdomovců, že hledali drobtý po policích, vylizovali studený tuk ze dna talířů a vyhrabávali zbytky chleba z pytle na odpadky za dveřmi, až nakonec vyrazili nazdařbůh do nějaké levné krčmy na oběd sestávající z polévky a zeleniny a nedbali naléhavých výzev Eskymáků praskajících v rádiu i přesto, že ona léčebná Amazonie v bytě dál bujela šíleným tempem a bránila jim

v návratu hradbou vlčích máků, které na podestě cenily své monstrózní zuby.

Šli po Loretánské ulici a nahlíželi do dělnických hospůdek, v nichž se přepálený olivový olej z hranolků vznášel ve vzduchu jako pach zatuchliny na půdách domů. Luštili ceny ryb mezi pravopisnými chybami na jídelních lístcích nalepených na výkladech hospod. Váhali nad červeným vínem v bistrech, tak hustým, že se dalo jíst lžící. Nadchli se úžasnými zmrzlinami v jednom snack baru se žárovkami zabudovanými v píšťalách varhan a selaty na rožni s piniovými oříšky v uších, rozloženými na pláni tymiánu a petrželové natě, aby nakonec povečeřeli skromného panáka kořalky v jednom ještě otevřeném hokynářství, v němž se na prahu osvěžoval postarší muž, zadkem ponořený do sudu na brambory a ovívající se předpovědí volebních výsledků z večerníku, zatímco ve stejnou chvíli byt v posledním patře domu v Severní ulici ovládly byliny proti cukrovce, jež začaly slézat po schodišti s úmyslem zmocnit se jezevčíka a sbírky brouků souseda zdola, příručího v obchodě, neustále obléhaného zrzavými kluky v přiléhavých kalhotách a s brýlemi s kouřovými skly, kteří se podobali portrétům princů na olejomalbách v jeskyních Altamira z Muzea starého umění. Sežvýkali několik panáků likéru, zatímco se ovívající se důchodce s novínami v podpaždí vlekl do nejbližšího přízemí s okénky zakrytými puntíkovánými závěsy. Hokynář je musel v půl dvanácté s nadáváním vyhodit, No to je teda zase pěkně otravná noc, a tak jsme si oba sedli na okraj chodníku a klábosili jsme spolu hlasy jedné z těch panenek z rádia,

o nichž jsem si vždycky představoval, že jsou schopné na povel otevřít své obrovské bakelitové oči a s perverzní nevinností pronést Mama. Přes léčebné přednosti tyčinek karafiátů a nedbaje přízračných Švýcarů, kteří v přístroji krákorali podivnou morseovku písmen a čísel, botanik, který už měl dost mých rýmů, zmizel, jakmile jsem mu začal vysvětlovat strukturu své básně a zejména objasňovat význam metafor, kamsi směrem k ulici K Návrší či výtahu v Bice, jenž přiváděl řeku na vrchol města, k průčelím stejně vydulým jako tváře velmi starých černošek sedících ve stínu chatrčí a vznášejících se v nekonečném zapomnění. A tak jsem si v duchu přemílal heroické epizody a chvílemi se zastavoval u osvětlených výkladů galanterií, abych si udělal poznámky, až mě, matičko, proud vlil na náměstí s mojí sochou, se stovkami holubů spícími na balkonech v porcelánové strnulosti a se psy, kteří zvedali nohu u piedestalu k mé slávě, a ačkoliv mi kořalka svazovala nohy a nutila mě jimi šoupat jako při chůzi s trombózou, podařilo se mi vyšplhat na plošinku nad schůdky mezi dvěma slepými uličkami, odkud bylo vidět zároveň na můj památník i na vlaky do Cascais a lucerny traulerů na řece, a přesně v tu chvíli, ctěný čtenáři, se Karmelitánská ulice rozsvítila průvodem loučí a smíchem pážat, halapartny bodaly do asfaltu, oři frkali nozdrami a objevil se král Šebestián⁴⁶ na koni, v bronzové zbroji a s helmou s peřím, obklopen svými oblíbenci, arcibiskupy a dvořany, a sledován užaslými policisty a nočními hlídači mizel kamsi směrem k pranýři u Radnice a pokračoval dál do Al-Qsar al-Kábiru.